

Magne Skjerveasen

Vis anstendighet

En høysommerdag i august 1944 arresterte norske grensepolitifolk en ung kar som kom gjennom skogene østfra til Trysil. De førte ham til forhør i Nyberg-sund og meldte fra til den lokale avdeling av tysk sikkerhetspoliti noen kilometer unna.

Mens de ventet på at tyskerne skulle komme og foreta skarpere forhør, hadde en av de norske politifolkene lagt fra seg en ladd pistol på bordet mellom seg og fangen – som satt med hendene låst i håndjern. Han greide å snappe til seg våpenet.

I rabalderet som oppsto, skjøt han ned forhørslederen og såret tre av de norske grensepolitifolkene før han hoppet ut av vinduet og forsvant i skogen mot øst og Sverige.

I flere dager drev tyske avdelinger intens jakt på rømlingen med hunder, mens en hel bygd holdt pusten av frykt for dårlige nyheter.

Det tok ham aldri, og det er kanskje ikke merkelig, gjennomtrengende, snarrådig og handlekraftig som han var. Skogsarbeidere som hadde sett ham

komme, fortalte senere at «han gikk så lett og fint gjennom skogen, mest som en elg».

52 år etter er episoden registrert som nr. 65 blant de ca. 200 hjemmefrontlikvideringer som Egil Ulateig har ført opp i boken «Med rett til å drepe» på Tiden Norsk Forlag.

Drap fra bakhold, heter det om begivenheten da motstandsmannen skjøt seg fri som mange andre måtte i prekære situasjoner under okkupasjonen – og dermed reddet organisasjoner, flyktningeruter og våpenruter fra en opprulling som ville koste mange liv.

Nå har norske veteraner ved advokat Johan Hjort anmeldt boken til politiet med krav om at den stanses.

Det er gitt mange begrunnelser for utgivelsen. Blant annet skulle den norske motstandskampen sees fra tysk side for første gang. Her skulle sannheten om antall likvideringer frem («langt høyere enn HS påstår»). Her skulle dokumenteres norsk voldsmentalitet i krig, og Ulateig sier at han i bo-

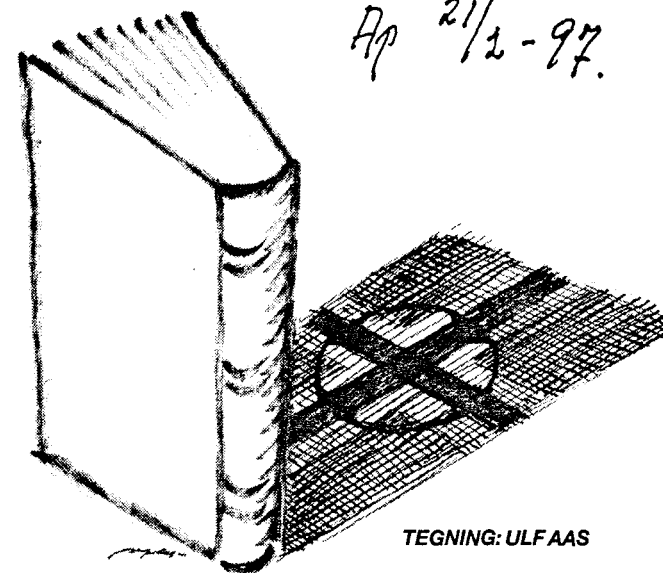
ken opererer med et likvide-ringsbegrep som er annerledes enn hjemmefrontens.

Han går skumle veier for å oppnå høye tall: Vår sentrale og dristige motstandsmann Gunnar Sønsteby kunne i et innlegg i denne avisen påvise en serie med meget grove feil. Blant annet tilfeller hvor norske motstandsfolk feilaktig ble fremstilt som ofre for likvidering fordi de var angivere i nazistenes tjeneste!

Hans Fredrik Dahl har vært konsulent, og sier at det etter hans mening ikke forekommer vesentlige feil; han kan ikke oppdage at boken inneholder feil som kan ansees som «foruroligende tegn på at forlaget ikke kvalitetssikrer utgivelsene».

Sønsteby førte artikkelen «Vis anstendighet, Tiden Norsk Forlag!» i pennen på vegne av medlemmer i alle landets veteranforeninger. Ulateig viser ikke mye respekt for dem. Han kaller dem hånlig «en hale av leiesvenner som støttekomité».

Fra enkelte hold blir det på-

TEGNING: ULF AAS

stått at motstandsfolkene driver dobbeltmoral: På den ene siden hevder de at et av kampens mål var ytringsfriheten, mens de nå vil kneble Ulateig ved å inndra boken. Sønsteby går skarpt i rette med påstanden: Bokens sjikane av HS-lederen Jens Chr. Hauge, latterliggjøring av motstandskampen, karakteristikk av illegale aviser som «morderiske», sjikane av kongen som symbol under kampen må vi tåle som syn og mening i ytringsfrihetens navn, mener Sønsteby, men «vi

er ikke villige til å godta at navngitte eller ikke navngitte kamerater blir hengt ut som angivere likvidert av Hjemmefronten».

Han protesterer skarpt mot å kalle det likvidering når nazister falt i kamp med motstandsfolk. Han gir en rekke eksempler hvor forfatter og forlag har gitt fremstående navngitte folk fra kongssiden forræderens skamstempel.

Og ingen i veteranorganisasjonene er villige til å godta gjentakelser av beskyldninger

mot navngitte personer for tortur og likvidering. Det er påstander som forlengst er kjent døde og maktesløse av det norske rettsapparat.

Holder forfatteren seg også her til det tyske sikkerhetspolitis arkiver som kilde? Påstanden om dobbeltmoral holder ikke så lenge kravet om å holde boken tilbake ikke gjelder retten til ytring, men vern av gode motstandsfolks ettermæle. Hadde ikke forarbeide og granskning vært så lurvete slapp, ville aksjonen mot boken ikke ha vært nødvendig.

Tryslingen Bjørn Skåret har skrevet i Aftenposten om episoden i Nyberg-sund, der Ulateig snakker om drap fra bakhold. Skåret sier at forfatteren «i det minste må gjøre rede for hvilken kilde han bygger dette konkrete tilfelle på – dersom han vil unngå å bli mistenkt for å la sitt ordvalg bestemmes av en forklaringsmodell som er tegnet på forhånd».

Det blir en stund til avgjørelse i saken. Når det skjer, håper mange at man har funnet å kunne følge Gunnar Sønstebys sterke appell på vegne av «halen av leiesvenner» og deres døde kamerater: Vis anstendighet!